

Det' jul, det' cool – og det' dansk

At vi fejrer dansk jul i Danmark giver sig selv. Og udlandsdanskerne har naturligvis taget de danske juletraditioner med sig til dér, hvor de bor. Men i virkeligheden er det ganske få traditioner, vi selv har fundet på – for at fejre Jesus' fødselsdag.

”Det' jul, det' cool, det' nu man hygger sig bedst.
Det er julebal i Nisseland, familiernes fest.
Med fornøjet glimt i øjet, trækker folk i vintertøjet
til den årlige folkevandring op og ned ad Strøget...”

Sådan lød det fra hip-hop-gruppen MC Einar tilbage i 1988, og i de snart 30 år, der er gået, er nummeret gået hen og blevet en musikalsk juleklassiker. Ifølge en opgørelse fra Koda, der er danske komponister og tekstforfatteres organisation, var sangen den mest spillede i radioen i perioden 2008-12.

En moderne dansk julesang, altså. Og så alligevel ikke. For MC Einar-drengene havde samlet noget af musikken fra melodien ”Sleigh Ride”, skrevet af den amerikanske komponist Leroy Anderson. Så – rigtig dansk er ”Jul, det' cool” altså ikke.

Juletræet med sin pynt

Men så er der heldigvis så meget andet dansk, der hører julen til. Det ved ikke mindst de mange udlandsdanskere, som holder fast i de danske juletraditioner. Juletræet, fx – DET er dansk! Og dog. For når sandheden skal frem, så er juletræet faktisk en tysk opfindelse, som først i begyndelsen af 1800-tallet nåede til Danmark.

Det var i 1808, det første danske juletræ blev tændt på Holsteinborg Slot, og først længere oppe i det 19. århundrede blev det skik og brug i almindelige familier at hente et grantræ ind i stuen, hænge lys og pynt på det – og danse omkring det.

Men adventskransen, så – den fine grankrans hængt op i silkebånd og med lys, som tændes de fire søndage i advent – DEN er da dansk! Beklager. Også den har vi importeret fra Tyskland. Og det samme gælder fx papir-julekalenderen, julekortet – og julesalmen ”Glade jul”, der på originalsproget hedder ”Stille nacht”.

Du kære gamle julemand

Og nu vi er i gang, må vi hellere straks se en anden sandhed i øjnene: Heller ikke julemanden er dansk – selv om han ikke stammer fra Tyskland. Han er nemlig af hollandsk afstamning og hedder Sankt Nikolaus.

Siden har Coca-Cola og Walt Disney gjort Julemanden til ham, vi kender i dag: den tykke mand med hvidt skæg iført en rød dragt.

Men selv om finnerne gør krav på Finland som Julemandens bopæl, så ved langt de fleste af klodens børn, at Julemanden selvfølgelig bor i Grønland. Det vidner de tusindvis af breve (med ønskesedler), som hvert år i december sendes til adressen ”Julemanden, Grønland”, om. Så lidt dansk er han trods alt.

Kravlenisser

Nogen tror på julemanden – andre tror på nisser. De hørte til på landet, hvor de boede på loftet i stalden eller laden. Og hvis nisserne ikke blev behandlet ordenligt, kunne de i værste fald blive ondskabsfulde – i bedste fald drille gårdens beboere. Til gengæld er det nemt at holde sig gode venner med husnisserne: de skal blot ha’ en skål risengrød til højtiderne. Skikken har fulgt med op til vore dage, hvor mange familier stadig sætter risengrød op på loftet til nisserne juleaften.

Nisserne dannede senere udgangspunkt for kravlenisserne. De trykte ark med farvestrålende nisser, som man selv kan klippe ud og hænge op på fx billeddrammer og dørkarme er danske og kom i handlen i 1947. Kravlenisserne var tegnet af Kaj Bramming, som gjorde dem til drilske spilopmagere – helt i overensstemmelse med de oprindelige nisser.

Flettede hjerter

Som tidligere nævnt kom juletræet først til Danmark i begyndelsen af 1800-tallet, så vores opfindelse er det ikke. Men når det kommer til den julepynt, vi hænger på træet, så er der i hvert fald et par ting, som er rent danske.

Fx at hænge en guirlande med Dannebrogssflag på juletræet. Skikken er muligvis ikke så udbredt længere, men langt op det 20. århundrede hørte flagene til den danske juletræspynt. Skikken går tilbage til tiden efter krigene i 1848 og 1864, hvor nationalfølelsen toppede.

Det er også på det tidspunkt, at de flettede papir-julehjerter, holder deres indtog. Det var ingen ringere end H.C. Andersen, der jo var papirklippets mester, der flettede det første hjerte – i rødt og guld. Det var efter sigende i 1860'erne. Det var dog først senere, at der kom hank på, så hjertet kunne hænges på juletræet – og fyldes med pebernødder eller andre godter.

Jule(fri)mærket

Sikken med at skrive julekort har vi som sagt også hentet syd for den danske grænse. Og lad det så være. Men vil man glæde familie og venner med en julehilsen, er det jo ikke nok at skrive dem. De skal selvfølgelig og sendes afsted. Det sørger Postvæsenet for – hvis man husker at sætte frimærker på. Og nu nærmer vi os noget, som i hvert fald er dansk.

For i 1904 fik den sønderjyske postmester Einar Holbøll den idé at trykke et særligt julefrimærke, som kunne sættes på julekortene sammen med det "rigtige" frimærke. På den måde kunne man samle ind til børn, der havde det dårligt. Hvilket man har gjort lige siden.

I dag er det Julemærkefonden, der hvert år udgiver et nyt julemærkeark, og ikke færre en tre gange har Danes Worldwides protektor, Dronning Margrethe, tegnet årets julemærke. Første gang var i 1970, dernæst i 2003 og senest i 2015. Overskuddet fra salget går bl.a. til at drive de fire Julemærkehjem, hvor især børn med vægtproblemer får mulighed for at tabe sig og få et sundere liv.

Nedtælling til jul

Når kalenderen skifter fra november til december, går vi ind i julemåned. Og især for børnene kan de 24 dage frem til juleaften være svære at klare. Eller for den sags skyld at holde styr på – for hvor mange dage er det nu liiige, der er tilbage? Og hvad gør man så?

I 1935 udkom Lis Byrdals bog "Smaa Fester – glade Gæster", hvor hun bl.a. skrev: "En idé til børnene er at dele et lille tykt lys med 23 tynde, sorte tuschcirkler, som man kan lægge farver imellem, hvis man vil. Hver aften lige fra d. 1. december brænder man så et stykke ned – hele tiden til den næste streg. Den dag lyset brænder ud, er det jul – og træet tændes."

Først syv år efter – i 1942 – kom de første fabriksfremstillede kalenderlys i handlen.

And og risalamande

Og så er der jo julemaden – som for langt de fleste danskeres vedkommende består af and og/eller flæskesteg. Som bekendt serveres begge dele med brun sovs – og selvfølgelig med den sursøde rødkål og de (sukker)brunede kartofler som tilbehør. Og ikke mindst sidstnævnte har vi for os selv.

Da støbejernskomfuret holdt sit indtog i de danske borgerhjem ca. 1870 – hvorfra det siden bredte sig til resten af befolkningen – blev det muligt at stege flæskesteg og fx også ænder og gæs i ovnen. Hvis man da ikke – som i familien i historien om "Peters Jul" fra samme tid – sender gåsen til bageren og lader ham have besværet.

Dessert skal der naturligvis også til juleaften, og hos ca. ni ud af 10 danskere står den på risalamande. Det lyder unægtelig fransk, men er faktisk en helt igennem dansk opfindelse. Førhen spiste man risengrød juleaften – med sukker og kanel og smørklat i midten. Men omkring år 1900 fik risengrøden lov til ”at læse videre”: den blev blandet op med hakkede mandler, vanilje og ikke mindst flødeskum og serveret med en sød kirsebærsaube til.

At drikke jul

Mad og drikke i rigelige mængder har hørt julen til, så længe vi har fejret, at året omsider ”vender”, og vi igen går mod lysere tider. Fx med julefrokosten; vores danske julebord med sild og snaps og lune fiskefileter med remoulade. Med frikadeller, mørbradbøffer, ribbensteg – og alle de andre variationer over temaet ”død gris”. Og øl. Mængder af øl. Hvilket heller ikke er noget nyt. Allerede vikingerne fejrede vintersolhverv med ”at drikke jul”, og den skik holder vi stadig i hævd.

Der bliver brygget et hav af juleøl i dagens Danmark. Og for bryggerierne gælder det selvfølgelig om at få solgt så mange så muligt.

I 1990 kom Tuborg med en ny juleøl med en etiket, der viste en øl-bil i snevejr. Den kom i folkemunde til at hedde en ”snebajer”. Og ganske snedigt fandt man på at lancere den på en ganske særlig dag, som blev kaldt ”J-dag” – J for ”Julebryg”, forstås. Det skete den 2. november kl. 20:59.

Siden har J-dagen holdt flyttedag; bl.a. fordi landets unge mennesker havde svært ved at komme op og i skole dagen efter. I dag er det første fredag i november, at snebajeren rammer de mange udskækningssteder i kongeriget. Stadig til stor begejstring for ikke mindst unge og yngre mennesker, som man senere på natten kan møde i oftest voldsomt overrislet tilstand på gader og stræder. Om det er en tradition, som er værd at tage med sig uden for Danmarks grænser, er jo spørgsmålet.

Men uanset hvad fejrer de fleste danskere jul, hvad enten det sker i Danmark eller i udlandet. Om ikke andet så fordi: ”Det’ jul, det’ cool – det’ nu man hygger sig bedst.”

Artiklen blev første gang bragt i DANES Magasinet, nr. 6 2016.

Tekst: Jesper Malmose, Danes Worldwide.

Danes Worldwide